4) dokonywanie rozdziału majątku i oznaczanie obowiązków gmin miejskich w razie zmiany ich granic, o ile nie nastąpił dobrowolny układ w tej mierze między zainteresowanemi gminami.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Spraw Wewnętrznych: *Sławoj Składkowski*

253.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 27 marca 1929 r.

o zmianie granic gmin wiejskich Hawrylak i Obertyn w powiecie horodeńskim, województwie stanisławowskiem.

Na mocy art. 1 i 4 ustawy z dnia 22 września 1922 r. w przedmiocie zmiany granic oraz rozwiązywania i tworzenia gmin wiejskich na obszarze b. zaborów rosyjskiego i austrjackiego (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 770) zarządzam co następuje:

§ 1. Z gminy wiejskiej Hawrylak w powiecie horodeńskim, województwie stanisławowskiem wyłącza się parcele gruntowe: 847/2—4, 848/2—27, 849, 850/1—21, 851/1—6, 852, 853/1—3, 854/1—5, 855/2—8, 859/2—6, 870/2—6, 1015/2—4 i wszystkie wymienione parcele włącza się do gminy wiejskiej Obertyn w tymże powiecie i województwie.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Spraw Wewnętrznych: *Sławoj Składkowski*

254.

OBWIESZCZENIE MINISTRA REFORM ROLNYCH

z dnia 27 marca 1929 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. w sprawie uwłaszczenia b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców w województwach: nowogródzkiem, poleskiem, wołyńskiem, okręgu administracyjnym wileńskim, oraz w powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, bielskim, białostockim i sokólskim województwa białostockiego.

Na podstawie art. 17 ustawy z dnia 19 grudnia 1928 r. o zmianie niektórych przepisów ustawy w sprawie uwłaszczenia b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców w województwach: nowogródzkiem, poleskiem, wołyńskiem, okręgu administracyjnym wileńskim oraz w powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, bielskim, białostockim i sokólskim województwa białostockiego (Dz. U. R. P. z r. 1929 Nr. 3, poz. 23) — ogłaszam ustawę z dnia 20 czerwca 1924 r. w sprawie uwłaszczenia b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców w województwach: nowogródzkiem, poleskiem, wołyńskiem, okręgu administracyjnym wileńskim oraz w powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, bielskim, białostockim i sokólskim województwa białostockiego (Dz. U. R. P. Nr. 63, poz. 617) w brzmieniu, zmienionem ustawą z dnia 19 grudnia 1928 r. (Dz. U. R. P. z r. 1929 Nr. 3, poz. 23).

Minister Reform Rolnych: *Witold Staniewicz*

Załącznik do obwieszczenia Ministra Reform Rolnych z dn. 27 marca 1929 r. (poz. 254).

USTAWA

z dnia 20 czerwca 1924 r.

w sprawie uwłaszczenia b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców w województwach: nowogródzkiem, poleskiem, wołyńskiem, wileńskiem, oraz w powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, bielskim, białostockim i sokólskim województwa białostockiego.

Art. 1.

Z mocy ustawy niniejszej mogą nabyć na własność użytkowane przez siebie w dniu zgłoszenia podania, przewidzianego w art. 8 niniejszej ustawy, grunty wraz ze znajdującemi się na nich zabudowaniami poza obrębem miast i miasteczek w granicach ich z roku 1914, zaś dla miasta Wilna w granicach obecnych, w województwach nowogródzkiem, poleskiem, wileńskiem, wołyńskiem oraz powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, bielskim, białostockim i sokólskim województwa białostockiego — bez względu na to, czy grunty te stanowią własność państwową, komunalną, czy też prywatną:

a) byli t. zw. wieczyści czynszownicy, zarówno ci, co do których postępowanie o wykupie posiadanych przez nich gruntów nie zostało do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy zakończone, jak też i ci, którzy praw swoich wieczysto - czynszowych dochodzili, ale uzyskali orzeczenie odmowne z prawem pięcioletniego dalszego użytkowania na warunkach poprzednich;

b) byli t. zw. wolni ludzie, co do których postępowanie o wykupie posiadanych przez nich gruntów nie zostało ukończone do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy;

c) użytkownicy, jeżeli oni sami, lub też ci, od których prawa nabyli, niezależnie od ich przynależ-

ności stanowej, gruntów nadziałowych przy uwłaszczeniu włościan nie otrzymali, żadnej nieruchomości ziemskiej na własność nie posiadali, a użytkowali dane grunty w granicach norm obszaru, określonego w p. d), w b. gub. mińskiej przed 1864 r., w b. gub. wileńskiej i grodzieńskiej przed 4 czerwca st. st. 1882 r., w b. gub. wołyńskiej przed 23 marca st. st. 1888 r.;

d) długoletni dzierżawcy, użytkujący grunty, nie przewyższające obszarem swym, licząc na jednego dzierżawcę w województwie wołyńskiem 27,31 ha (25 dz. m. r.), w pozostałych miejscowościach 43,70 ha (40 dz. m. r.), i odpowiadający przepisom, w art. 4 zawartym. Jeżeli grunty były dzierżawione wspólnie przez kilka osób, to oznaczone wyżej normy dotyczą nie wszystkich współdzierżawców łącznie, lecz każdego z nich zosobna.

Przy obliczeniu powierzchni gruntu, która daje prawo korzystania z niniejszej ustawy, nie mogą być wliczone pastwiska, z których korzystają dzierżawcy w lasach właściciela.

Art. 2.

Za czynszowników wieczystych będą uznani z mocy ustawy niniejszej użytkownicy gruntów, o ile oni sami, lub ci, od których prawo do tych gruntów nabyli, posiadali te grunty na prawie dzierżawy wieczystej i posiadanie to zaczęło się przed 21 (9) czerwca 1886 r.

Art. 3.

Za tak zwanych „wolnych ludzi" w rozumieniu ustawy niniejszej będą uznani użytkownicy, którzy odpowiadają wymaganiom ustaw rosyjskich w przedmiocie uwłaszczenia wolnych ludzi drugiej kategorji i dzierżawili posiadane grunty w b. gub. mińskiej przed 1864 r., w b. gub. wileńskiej i grodzieńskiej przed 16 czerwca (4 czerwca st. st.) 1882 r., a w b. gub. wołyńskiej przed 3 kwietnia (23 marca) 1888 r.

Art. 4.

Za długoletnich dzierżawców w rozumieniu ustawy niniejszej będą uznani:

a) dzierżawcy, którzy sami lub których spadkodawcy objęli w posiadanie dzierżawione grunty przed 1 kwietnia 1895 r. i do dnia dzisiejszego te grunty tytułem dzierżawy użytkują;

b) dzierżawcy, którzy mieli lub mają w umowach dzierżawnych lub innych albo z tytułu aktów przyrzeczenia kupna - sprzedaży zastrzeżone prawo wykupu użytkowanych gruntów, ale z prawa tego nie skorzystali;

c) dzierżawcy, którzy posiadają grunty tytułem dzierżawy przynajmniej od 1 sierpnia 1914 r.;

d) dzierżawcy i inni użytkownicy, którzy sami lub których spadkodawcy objęli w posiadanie dane grunty przed 1 kwietnia 1905 r. na podstawie umów chociażby ustnych, zawartych nawet pozornie wskutek niemożności nabycia tych gruntów na własność z powodu obowiązujących wówczas przepisów ustawodawstwa rosyjskiego, zawierających ograniczenia narodowościowe lub wyznaniowe;

e) nabywcy praw od osób, wskazanych w pp. a), b), c) i d) niniejszego artykułu, o ile prawa te nabyli w drodze cesji w trybie, w umowie określonym, lub też przez właściciela wyraźnie lub milcząco uznanej. Powyższe nabycie praw udowodnić można dokumentami lub zeznaniami świadków.

Art. 5.

Uprawnienia, wynikające z ustawy niniejszej, nie przysługują długoletnim dzierżawcom, którzy:

a) nie są obywatelami polskimi;

b) posiadają lub posiadali podwójne poddaństwo (obywatelstwo);

c) byli lub są karani za przestępstwa przeciwko Państwu Polskiemu, o ile orzeczono sądownie karę pozbawienia wolności nie mniejszą, niż 2 lata lub karani sądownie za przestępstwo dezercji z Wojska Polskiego;

d) posiadali dzierżawną ziemię z przerwami dłuższemi, niż rok; w przypadkach, zasługujących na uwzględnienie, może komisja uwłaszczeniowa, mimo istnienia określonych wyżej przerw, przyznać petentowi prawo do uwłaszczenia, w każdym jednak razie musi przyznać to prawo, jeżeli przerwy nastąpiły niezależnie od woli dzierżawcy w okresie czasu od 1 sierpnia 1914 r. do 31 grudnia 1923 r.;

e) nie uiścili po dniu 21 lipca 1924 r. lub nie uiszczą z własnej winy lub na wezwanie rejentalne w przepisanym terminie tenuty dzierżawnej, należnej od 21 lipca 1924 r., ustalonej w umowie, lub nie opłacą rocznie z każdych 1,09 ha (z każdej dziesięciny) gruntów ornych i łąk kośnych sumy równającej się przeciętnej cenie rynkowej za 100 klg. żyta w sierpniu każdego roku, a za inne użytki 30% tej sumy.

W razie sporu co do ceny żyta oznacza ją starosta na żądanie jednej ze stron na podstawie ceny żyta, stosowanej do przeliczenia oznaczonej w życie tenuty dzierżawnej majątków państwowych;

f) korzystają z gruntów na zasadzie stosunku służbowego z właścicielem majątku; płacenie tenuty odrobkiem nie uważa się za istnienie stosunku służbowego;

g) dzierżawią grunty łącznie z zakładami przemysłowemi lub handlowemi, a należą do kategorji, wymienionej w art. 4 p. c);

h) posiadają własną ziemię i należą do kategorji, wymienionej w art. 4; dzierżawcy ci mogą nabyć na podstawie ustawy niniejszej taką ilość ziemi dzierżawionej, która łącznie z obszarem ziemi własnej nie przekracza normy, przewidzianej w cz. 1, 5 i 7 art. 50 ustawy z dnia 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. z r. 1926 Nr. 1, poz. 1).

Art. 6.

Orzecznictwo w sprawach, wynikających z ustawy niniejszej, należy do komisji uwłaszczeniowej i do okręgowych komisyj ziemskich.

Art. 7.

Do składu komisji uwłaszczeniowej należą: komisarz ziemski lub jego zastępca, wyznaczony przez prezesa okręgowego urzędu ziemskiego, jako przewodniczący, sędzia pokoju, delegowany przez prezesa właściwego sądu okręgowego, przedstawiciel właściwego terytorjalnie starostwa, obznajmiony ze sprawami rolnemi, wyznaczeni przez Ministra Reform Rolnych na wniosek właściwego terytorjalnie wojewody: jeden przedstawiciel większej własności rolnej (powyżej 180 ha) i jeden przedstawiciel drobnych dzierżawców, względnie ich zastępcy.

Komisja orzeka większością głosów; przy równym podziale przeważa głos przewodniczącego; do ważności uchwał wymagana jest obecność przynajmniej trzech członków, a w tej liczbie komisarza ziemskiego i sędziego pokoju.

Komisje uwłaszczeniowe urzędują przy powiatowych urzędach ziemskich, działalność ich rozciąga się na obszar działalności właściwego powiatowego urzędu ziemskiego.

Art. 8.

Osoby, pragnące skorzystać z uprawnień niniejszej ustawy, powinny zwrócić się z podaniem ustnem lub pisemnem do miejscowej komisji uwłaszczeniowej do dnia 31 grudnia 1930 r.

Dotyczy to także osób, które nie skorzystały z terminu, przewidzianego w poprzedniem, a obecnie uchylonem brzmieniu art. 8 ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 63, poz. 617).

Do czasu uprawomocnienia się orzeczenia o uwłaszczeniu gruntów użytkowanych b. czynszownicy, b. wolni ludzie i dzierżawcy długoletni winni uiszczać opłaty dzierżawne na zasadach dotychczasowych.

Z wnioskiem o uwłaszczenie może również wystąpić właściciel gruntu lub też w odniesieniu do gruntów państwowych władza, która gruntami temi zarządza.

Art. 9.

Po otrzymaniu podania komisja uwłaszczeniowa wdraża postępowanie i w tym celu wzywa użytkownika i właściciela gruntu.

Wezwania winny być doręczone stronom przynajmniej na 14 dni przed terminem, na który strony są wezwane, w trybie, ustalonym w art. 19 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o zakresie działania Ministra Reform Rolnych i organizacji urzędów i komisyj ziemskich (Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 706).

Strony mają prawo składania dowodów, oraz powoływania się na świadków i biegłych, niezależnie od tego komisja uwłaszczeniowa ma prawo zbierania dowodów z urzędu.

W imieniu Skarbu Państwa przy uwłaszczeniu na gruntach państwowych występuje ta władza, która gruntami temi zarządza.

Art. 10.

W biegu całej sprawy, aż do czasu uprawomocnienia się wydanego przez komisję uwłaszczeniową orzeczenia mogą strony zawrzeć układ polubowny, który podlega rozpoznaniu komisji uwłaszczeniowej i w razie zgodności z art. od 1 do 5 włącznie ustawy niniejszej, zatwierdzeniu.

Układ może być zawarty bądź na posiedzeniu komisji uwłaszczeniowej w drodze sporządzenia protokółu, bądź przed komisarzem ziemskim, bądź wreszcie przed notarjuszem.

Art. 11.

Po rozpoznaniu dobrowolnego układu, względnie po ukończeniu postępowania dowodowego i wysłuchaniu stron, komisja uwłaszczeniowa wydaje umotywowane orzeczenie, które powinno zawierać:

a) datę posiedzenia,
b) skład komisji, przez którą orzeczenie zostało wydane,
c) ustalenie przynależności lub nieprzynależności petenta do jednej z kategorji osób, uprawnionych do nabycia ziemi na mocy ustawy niniejszej,
d) w razie przyznania petentowi prawa do nabycia gruntu na własność — zatwierdzenie lub uchylenie dobrowolnego układu, względnie określenie warunków nabycia, a mianowicie granic i obszaru gruntu z uwzględnieniem wymagań art. 12, dotyczącego ceny wykupu oraz terminu i sposobu jej wypłaty (art. 14).

Art. 12.

O ile układ polubowny do skutku nie dojdzie lub nie zostanie zatwierdzony, komisja uwłaszczeniowa określi cenę nabycia gruntu i budynków. Cenę nabycia gruntów stanowi:

a) dla b. czynszowników (art. 2) suma czynszu rocznego w 1913 r. pomnożona przez 8;
b) dla wolnych ludzi (art. 3) oraz osób, oznaczonych w punkcie c) art. 1 ustawy niniejszej, suma rocznej tenuty dzierżawnej, która obowiązywała użytkownika tej kategorji w dniu 16/4 czerwca 1903 r., pomnożona przez 8; w razie niemożności ustalenia tenuty, która obowiązywała użytkownika w dniu 16/4 czerwca 1903 r., za podstawę do obliczenia przyjęta będzie tenuta takich samych kategorji dzierżaw, pobierana w tymże czasie za podobnej wartości grunty w najbliższej okolicy;
c) dla długoletnich drobnych dzierżawców, wymienionych w art. 4 pod a), b), d) i e), suma rocznej tenuty dzierżawnej, która obowiązywała dzierżawcę w r. 1913, pomnożona przez 8; w razie niemożności ustalenia tej tenuty, za podstawę do obliczenia przyjęta będzie tenuta tej samej kategorji dzierżaw pobierana w tymże czasie za podobnej wartości grunty w najbliższej okolicy.

Jeżeli dzierżawcy, wymienieni w art. 4 pod b), zapłacili właścicielowi zaliczkę na kupno użytkowanej ziemi, zaliczka ta winna być potrącona z ustalonej ceny;

d) dla długoletnich drobnych dzierżawców, wymienionych w art. 4 pod c), suma rocznej tenuty dzierżawnej, która obowiązywała dzierżawcę w roku 1913, pomnożona przez 16 2/3; w razie niemożności ustalenia tej tenuty, za podstawę do obliczenia przyjęta będzie tenuta takich samych kategorji dzierżaw, pobierana w tymże czasie za podobnej wartości grunty w najbliższej okolicy.

Budynki, należące do właściciela gruntów, lub materjał, wydany przez właściciela na pobudowanie budynków, będą w razie niedojścia do porozumienia stron oszacowane przez komisję uwłaszczeniową. Na żądanie strony zainteresowanej komisje wzywają rzeczoznawców na koszt strony.

Przeliczenie sum rublowych na walutę, mającą obieg w kraju, będzie dokonywane według równi: 100 rb. równa się 266 złotych.

Powyższe przeliczenie rubli na złote uważa się za przeliczenie na złote w złocie, do którego ma zastosowanie art. 14 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 5 listopada 1927 r. w sprawie zmiany ustroju pieniężnego (Dz. U. R. P. Nr. 97, poz. 855). Ta sama zasada ma zastosowanie przy przeliczeniu czynszu lub tenuty dzierżawnej, płatnej w naturaljach, w formie odrobku i t. p., których wartość była określona w rublach. Sposób przeliczenia czynszu lub tenuty dzierżawnej, płatnej w naturaljach, w formie odrobku i t. p., których wartość w rublach nie była określona, ustali rozporządzenie Ministra Reform Rolnych, wydane w porozumieniu z Ministrami Sprawiedliwości i Rolnictwa.

Do ustalonej w sposób, w niniejszym artykule przewidziany, ceny nabycia komisja doliczać winna zaległą tenutę dzierżawną, obliczoną zgodnie z miejscowemi przepisami za czas od dnia wejścia w życie rozporządzenia Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 19 lutego 1920 r. w przedmiocie wstrzymania eksmisyj (wysiedlenia) dzierżawców małorolnych (Dz. U. Z. C. Z. W. Nr. 14/58, poz. 272), czyli od dnia 25 lutego 1920 r. do wejścia w życie ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 63, poz. 617), czyli do dnia 21 lipca 1924 r.

Art. 13.

Komisja uwłaszczeniowa winna dążyć do zlikwidowania wszelkich praw do korzystania z nieobjętej uwłaszczeniem części majątku dotychczasowego właściciela, wypływających z tytułu prawnego, uzasadniającego uwłaszczenie, a to na mocy dobrowolnego układu stron. Układ taki, stwierdzony podpisami stron i zatwierdzony orzeczeniem komisji uwłaszczeniowej, rozstrzyga sprawę ostatecznie.

O ile układ dobrowolny do skutku nie dojdzie, komisja uwłaszczeniowa winna:

1) W odniesieniu do czynszowników, wolnych ludzi i osób, oznaczonych w p. c) art. 1 oraz wyliczonych w art. 4 pp. a), b) i d) długoletnich dzierżawców, wydać orzeczenie o uwłaszczeniu, nie uwzględniając przy określeniu uwłaszczanego obszaru i ceny wykupu przysługujących uwłaszczanemu praw do korzystania z nieobjętej uwłaszczeniem części majątku dotychczasowego właściciela. W temże orzeczeniu komisja uwłaszczeniowa ustali istnienie i rozmiar tych praw. Uwidocznione w orzeczeniu komisji uwłaszczeniowej prawa uwłaszczonego do korzystania z nieuwłaszczonej części majątku dotychczasowego właściciela podlegają zlikwidowaniu w trybie i na zasadach, ustalonych dla likwidacji serwitutów, z tem jednak zastrzeżeniem co do długoletnich dzierżawców, wymienionych w art. 4 pp. a), b) i d), że uwłaszczona działka wraz z gruntami, stanowiącemi ekwiwalent zlikwidowanych praw do korzystania z nieuwłaszczonej części majątku dotychczasowego właściciela, nie może przekraczać norm, przewidzianych w cz. 1, 5 i 7 art. 50 ustawy o wykonaniu reformy rolnej. Wartość ekwiwalentu za zlikwidowane serwituty, przewyższającego te normy, ustalona będzie według zasad, podanych w art. 12 p. c) niniejszej ustawy i podlegnie potrąceniu z ceny nabycia, albo też wypłacona będzie przez dotychczasowego właściciela w gotówce.

2) W odniesieniu do wymienionych w art. 4 p. c) dzierżawców komisja uwłaszczeniowa po ustaleniu istnienia i rozmiaru praw do korzystania przez tych dzierżawców z nieobjętej uwłaszczeniem części majątku dotychczasowego właściciela winna ustalić wartość korzystania z tych praw i o tę wartość, nieprzekraczającą jednak 25% ogólnej ceny wykupu, zmniejszyć ostatnią, względnie ostatnie raty należności za uwłaszczone grunty, wobec czego odnośny dzierżawca traci ostatecznie wypływające z tytułu uzasadniającego uwłaszczenie prawo do wszelkiego korzystania z nieobjętej uwłaszczeniem części majątku dotychczasowego właściciela.

Komisji uwłaszczeniowej służyć będzie prawo stosowania przepisu, podanego w ustępie 1, w drodze wyjątku do takich dzierżawców, odpowiadających kategorji c) art. 4, dzierżawiących t. zw. „pustki", którym pozbawienie prawa korzystania z pastwiska uniemożliwiałoby prowadzenie normalnego gospodarstwa.

W razie konieczności gospodarczej komisja uwłaszczeniowa może w stosunku do wszystkich kategorji osób, korzystających z niniejszej ustawy, stwierdzić i ujawnić w charakterze służebności prawo wodopoju, przejazdu i przepędu bydła.

Art. 14.

Jeżeli użytkownik, mający prawo na mocy ustawy niniejszej nabycia gruntu na własność, nie jest w możności wypłacić całej ceny szacunkowej jednorazowo, to na wniosek komisji uwłaszczeniowej przyznany mu będzie kredyt na zasadach art. 72 i 73 ustawy z dnia 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. z r. 1926 Nr. 1, poz. 1) w wysokości, umożliwiającej uiszczenie jednorazowe całej ceny szacunkowej. Wypłata pożyczki nastąpi przez złożenie jej sądowi dla wydania komu z prawa należy.

Art. 15.

Od orzeczeń komisji uwłaszczeniowej służy stronom w terminie miesięcznym od dnia doręcze-

nia odpisu motywowanego orzeczenia prawo odwołania się do Okręgowej Komisji Ziemskiej.

Skarga odwoławcza wniesiona być winna do komisji uwłaszczeniowej, która jest obowiązana przesłać ją wraz z aktami sprawy najpóźniej w ciągu 2 tygodni do Okręgowej Komisji Ziemskiej.

Przewodniczącemu komisji uwłaszczeniowej przysługuje prawo odwołania się do Okręgowej Komisji Ziemskiej w terminie miesięcznym od dnia wydania orzeczenia.

Art. 16.

Stronie służy prawo zaskarżenia orzeczenia Okręgowej Komisji Ziemskiej do Najwyższego Trybunału Administracyjnego w terminie 2-miesięcznym od dnia doręczenia jej odpisu tego umotywowanego orzeczenia.

Art. 17.

Prawomocne orzeczenie komisji uwłaszczeniowej, względnie orzeczenie Okręgowej Komisji Ziemskiej, o nabyciu gruntu przez użytkownika po wypłaceniu szacunku w całości albo też po sporządzeniu aktu zaciągnięcia pożyczki Państwowego Banku Rolnego na spłatę ceny nabycia i przekazaniu tej pożyczki w odpowiedniej sumie na spłatę ceny nabycia, stanowi tytuł prawny nabycia i może być zgłoszone przez użytkownika do wydziału hipotecznego, względnie do zastępcy starszego notarjusza, dla przepisania tytułu własności w księgach wieczystych z wpisaniem do ksiąg wieczystych praw rzeczowych, ustalonych w orzeczeniu na podstawie art. 13.

Art. 18.

Cena nabycia winna być złożona do sądu dla wydania komu z prawa należy.

Złożenie ceny w sposób, w art. 17 wskazany zwalnia uwłaszczaną działkę od wszelkich obciążeń hipotecznych i rzeczowych, zaś właściciel wobec wszystkich wierzycieli hipotecznych i rzeczowych, ujawnionych do dnia wejścia w życie ustawy niniejszej na majątku, z którego działka podlega uwłaszczeniu, odpowiada jedynie i w tym stosunku, w jakim pozostała przy nim część majątku ziemskiego znajduje się do ogólnego jest obszaru przed uwłaszczeniem.

Art. 19.

Na wniosek komisji uwłaszczeniowej, względnie Okręgowej Komisji Ziemskiej, wywołany prośbą osób interesowanych, Okręgowy Urząd Ziemski wnosi do ksiąg hipotecznych (gruntowych) odnośnej nieruchomości ziemskiej, względnie do wykazów zastępców starszych notarjuszy, ostrzeżenie (adnotację) o wdrożenie postępowania uwłaszczeniowego z tym skutkiem, że w dalszem postępowaniu uwzględniany będzie ten stan prawny nieruchomości, jaki stwierdzony był w księdze hipotecznej (gruntowej), jako prawnie obowiązujący w chwili wniesienia ostrzeżenia (wpisu adnotacji).

Art. 20.

Właściwy sąd wstrzyma rozważanie sprawy o eksmisję, względnie samą eksmisję, z gruntów w stosunku do osób, określonych w art. 1 ustawy z dnia 21 września 1922 r. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców, b. czynszowników, oraz „wolnych ludzi" (Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 822), oraz wszystkich b. czynszowników, b. wolnych ludzi i osób, określonych w p. c) art. 1, nie mniej, niż na termin dwumiesięczny, licząc od dnia zawiadomienia o tem strony pozwanej, a to celem umożliwienia tej stronie dostarczenia dowodu, iż nie podlega ona eksmisji do czasu ostatecznego rozpoznania sprawy o uwłaszczeniu użytkowanych przez nią gruntów.

Na żądanie użytkowników gruntów, którzy się zgłosili do komisji uwłaszczeniowej o przyznanie im praw do uwłaszczenia na tychże gruntach, przewodniczący komisji uwłaszczeniowej, względnie przewodniczący Okręgowej Komisji Ziemskiej, winien najpóźniej w terminie czternastodniowym po otrzymaniu odpowiedniej prośby rozważyć na podstawie posiadanych przez komisję danych, czy zgłaszający się ma dostateczną podstawę do roszczenia prawa na uwłaszczenie z mocy ustawy niniejszej. W wypadku powzięcia decyzji twierdzącej winien wydać interesowanemu odpowiednie zaświadczenie, na którego mocy sąd wstrzyma rozważenie sprawy o eksmisję, względnie samą eksmisję, do czasu ostatecznego rozpoznania sprawy o uwłaszczenie. Jednak ulegają zawieszeniu powództwa, oparte na nieuiszczaniu opłat za czas do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Nie podlegają zawieszeniu powództwa, oparte na wykroczeniach dzierżawców przeciw przepisom art. 3 ustawy z dnia 21 września 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 822).

Art. 21.

Osoby, które użytkują grunty na zasadzie ustawy z dnia 21 września 1922 roku w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych, b. czynszowników, oraz „wolnych ludzi" (Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 822), znowelizowanej ustawą z dnia 31 listopada 1923 (Dz. U. R. P. Nr. 112, poz. 894), o ile na mocy wyroków sądowych będą podlegały eksmisji z dniem 1 listopada 1924 r. jako nieodpowiadające wymogom, zawartym w art. 1, 2, 3 i 4 ustawy niniejszej (art. 20), winny dopuścić właścicieli gruntów do dokonania obsiewów ozimych na jesieni 1924 r., o ile one same nie są obowiązane dokonać tych obsiewów na mocy umów dzierżawnych.

Art. 22.

Właścicielowi majątku, nieposiadającemu innej nieruchomości ziemskiej na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, któremu po zastosowaniu ustawy niniejszej pozostawałby obszar ziemi nieuwłaszczonej mniejszy, niż maksymalna norma, przewidziana w art. 1 p. d), służyć będzie prawo powiększenia pozostającego obszaru do tejże maksymalnej normy drogą wykluczenia z uwłaszczenia odpowiedniego

obszaru w jednym kawałku, podług wyboru właściciela. Notomiast dzierżawcy, całkowicie pozbawionemu tą drogą działki, która uwłaszczeniu podlegała, bądź też otrzymującemu działkę zmniejszoną, uniemożliwiającą samodzielne gospodarstwo — służyć będzie pierwszeństwo ustawowe przed wszystkimi innymi kandydatami do nabycia obszaru, odpowiadającego dzierżawionym przez niego gruntom, z zapasu ziemi, przeznaczonego na reformę rolną w tym samym lub innych, możliwie najbliższych, powiatach tegoż województwa za cenę, odpowiadającą przepisom ustawy niniejszej.

Komisja uwłaszczeniowa, orzekając o zwolnieniu od uwłaszczenia działki, będącej w użytkowaniu dzierżawcy, wskaże jednocześnie w porozumieniu z urzędami ziemskiemi odpowiedni obszar gruntu, w stosunku do którego pierwszeństwo nabycia może być wykonane i objęcie której przez dzierżawcę jest faktycznie natychmiast możliwe.

Dzierżawca nie może być eksmitowany z gruntu, dopóki nie obejmie w posiadanie działki, wskazanej mu przez komisję uwłaszczeniową. Przywilej ten wygasa z końcem następnego roku gospodarczego po tym, w którym komisja uwłaszczeniowa wskazała odpowiednią działkę.

Przepis artykułu niniejszego nie może mieć zastosowania do gruntów, podlegających wykupowi na rzecz czynszowników, wolnych ludzi i osób, oznaczonych w p. c) art. 1, z wyjątkiem wypadku, kiedy stan posiadania, artykułem niniejszym przewidziany, wytworzył się dla właściciela wskutek ustalenia granicy wschodniej Państwa.

Art. 23.

Osoby, których uwłaszczenie na dotychczas użytkowanych gruntach sprzeciwiałoby się zasadom racjonalnego urządzenia rolnego na gruntach pozostawionych właścicielowi, lub też na gruntach uwłaszczonych, podlegają uwłaszczeniu na innych gruntach tegoż właściciela pod warunkiem, że wyznaczone działki pod względem wartości gospodarczej będą odpowiadały działkom dotychczas użytkowanym i na przeniesienie trwałych zabudowań uwłaszczony wyrazi swą zgodę.

Przenoszącym zabudowania na mocy niniejszego artykułu służy prawo do pomocy kredytowej narówni z uczestnikami scalenia.

Art. 24.

Do spraw, wszczętych na mocy ustawy w sprawie uwłaszczenia b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców w brzmieniu tej ustawy z dnia 20 czerwca 1924 r., a niezakończonych do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, mają zastosowanie w dalszem postępowaniu postanowienia niniejszej ustawy, o ile nie są sprzeczne z prawomocnemi orzeczeniami, względnie z prawomocnemi wyrokami sądowemi, które w tych sprawach już zostały wydane.

Art. 25.

Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Art. 26.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Warszawa. Drukarnia Państwowa. Tłoczono z polecenia Ministra Sprawiedliwości. 45797 P

Konto czekowe Pocztowej Kasy Oszczędności № 30130. Cena 40 gr.

OD ADMINISTRACJI: Prenumerata Dz. U. R. P. wynosi kwartalnie 7 zł. Urzędy i instytucje państwowe opłacają 6 zł. Prenumeratę uiszczać należy najpóźniej na 2 tygodnie przed rozpoczęciem każdego kwartału.

Reklamacje z powodu nieotrzymania poszczególnych numerów Dz. U. R. P. należy wnosić do właściwych urzędów pocztowych niezwłocznie po otrzymaniu następnego kolejnego numeru.